

AMALIYOTCHI PSIXOLOGNING KASB ETIKASI

*Toshkent Amaliy Fanlar Universiteti "Psixologiya" kafedrasi o'qituvchisi
Akbaraliyeva Asilaxon Tojiddinovna
Pedagogika fakulteti Psixologiya yo'nalishi 2-bosqich talabasi
Xolmatova Shahnoza*

Annotatsiya: Toshkent umumta'lim maktablari muassasalaridagi amaliyotchi psixolog faoliyatini tog'ri shakllantirish ulardagi kasbiy etikani shakllantirish ichki imkoniyatlardan kelib chiqqan holda bir tizimga keltirish hamda ta'lim muassasasi o'quvchilari, o'qituvchilarining faoliyati samaradorligini oshirish, shuningdek, muassasada sog'lom psixologik muhitini yaxshilash maqsadida tayyorlandi.

Kalit so'zlar: etika, xulq, stress, xarakter, xodim, amaliyotchi psixolog, kasallik.

Biz ustozni otaday ulug' deb bilgan, doimo ardoqlagan ma'rifatparvar xalqning vakillarimiz. Men ham o'qituvchi, muallim deganda o'zim uchun eng aziz va hurmatli bo'lgan, ziyoli va zamonaviy, samimiy va mehribon insonlarni tasavvur qilaman. Chunki hammamizga ham shu muallim saboq va ta'lim berib, mehribon ota-onalarimiz qatorida tarbiyalagan, – dedi davlatimiz rahbari *Shavkat Miromonovich Mirziyoyev*

Amaliyotchi psixolog umumiy o'rta ta'lim muassasasi o'quvchilari, o'qituvchilari, rahbariyat oldida o'ta mas'uliyatlilik bilan ajralib turishi lozim. U jamoaning psixologik muhitini nazorat qilib turishi, jamoa a'zolari o'rtasidagi kelishmovchiliklarni bartaraf qilishi, o'quvchilarda muomala madaniyatini shakllantirishi, ularning psixologik xususiyatlarini rivojlantirib borishi kerak.

Psixologning vazifasi o'quvchilarning dunyoqarashlarini kengaytirishi, bilimlar, ko'nikmalarni shakllantirishdan iborat. Psixolog o'quvchi shaxsini hurmat qilishi, kasbiy faoliyatida halollik namoyon qilishga va unga bildirilgan ishonchni oqlashga majbur. Psixologning kasbiy faoliyati o'z sohasida o'ta bilimdon bo'lishni talab qiladi. Sohasining eng so'nggi yutuqlaridan xabardor bo'lishi shart. Psixolog o'z ishida sinab ko'rgan ilmiy metodlarni qo'llashi lozim.

Psixologning o'quvchilar va o'qituvchilar, boshqa kasb vakillari bilan o'zaro ishonchli munosabatlar. Psixologning o'quvchilar va o'qituvchilar bilan o'zaro munosabatlari bir-biriga to'la ishonch o'rnatilishi zarurati tufayli alohida xarakterga ega. Psixolog o'zaro ishonch yo'qolgan taqdirda kasbiy majburiyatni to'xtatish huquqiga ega.

Aniqlik kiritish majburiyati. Psixolog o'quvchilar va o'qituvchilarni har bir muhim qadam yoki o'rganish xarakteri haqida xabardor qilishi shart. Xolislikni saqlash. Psixolog o'z o'quvchilari bilan har qanday shaxsiy

munosabatlarga kirishishdan saqlanishi lozim.

Individual maslahat olish huquqi. O'quvchilar va o'qituvchilar psixologning maslahatini olishda uchinchi shaxsning ishtirok etishini rad qilish huquqiga ega.

Psixologning alohida majburiyatlari. Psixolog o'quvchilarni o'rganish jarayonida ularning shaxsini hurmat qilishi, [dildan suhbatlasha olishi](#), o'quvchilar va o'qituvchilarni vaqti – vaqti bilan psixologik testlardan o'tkazib turishi, jamoada o'tkaziladigan barcha tadbirlarda faol ishtirok etishi, ruhiy zo'riqishlarning oldini olishi, yig'ilishlarda jamoa a'zolari va o'quvchilarning psixologik [holatlari](#), kasbga qiziqishlari darajasi to'g'risida axborot berib borishi lozim.

Boshqa kasb vakillariga munosabat xulqi. Boshqa kasb vakillariga, ya'ni fan o'qituvchilariga bo'lgan munosabatida toqat bilan yordam berishga tayyorlik, xolislik namoyon qilishi kerak. O'qituvchilarni ishga qabul qilishda o'z munosabatini bildirishi, [pedagogik qobiliyatini](#), tashkilotchilik faoliyatini aniqlovchi psixologik testlardan o'tkazish haqida rahbariyatga takliflar berish. Ta'lim sifatini yaxshilash, o'qituvchi va o'quvchilar o'rtasidagi munosabatlarni, jamoadagi muhitni yaxshilash, o'quvchilarni kasbga bo'lgan qiziqishlarini aniqlash va rivojlantirish, iqtidorli o'quvchilarni aniqlash maqsadida o'tkaziladigan psixologik testlar va metodikalarni qo'llashni oldindan xabar berish lozim. Bunda tekshiriluvchilarning xotirjamligi, bardamligini ta'minlash [uchun](#) hamma xavfsizlik choralari ko'rish lozim. Tushuntirish ishlari eksperiment tugagandan keyin amalga oshirilishi mumkin.

Psixologlar ish faoliyatlarida quyidagilarga e'tiborni qaratishlari maqsadga muvofiq:

Psixolog hal qiladigan masalalarga faqat psixologik usullar bilan yechilishi mumkin bo'lgan [mehnat sharoiti](#), ijtimoiy munosabatlar va o'quvchilar, pedagog xodimlarning kasbiy faoliyati bilan bog'liq muammolar kiradi.

Psixologning maqsadi umumiy o'rta ta'lim muassasasida o'quvchilar, o'qituvchilar uchun qulay psixologik muhitni yaratishdan iborat. Ya'ni o'quvchilar, o'qituvchilar bilan ma'muriyat o'rtasidagi ziddiyatli holatlarda umumiy manfaatlar bilan shaxsiy manfaat o'rtasidagi muvozanatni saqlashi lozim. Psixologning vazifasi ta'lim muassasasidagi o'qish, mehnat, ijodiy samarali bo'lishi uchun imkoni bo'lgan hamma narsani qilishdan iborat.

Psixologning asosiy majburiyati jamoaga amaliy yordam ko'rsatishdir. Shu maqsad yo'lida u paydo bo'ladigan muammolarni eng yaxshi ko'rinishda hal qilishga imkon beradigan ma'muriyat va boshqa fan o'qituvchilari bilan hamkorlik qilishi lozim.

Psixologlar o'quvchilar va o'qituvchilarda test o'tkazishdan [avval ularga](#) natijalar ta'lim muassasasi rahbariyatiga xabar qilinishini aytishlari shart. Yangi

xodimlarni ishga qabul qilishda, o'quvchilarni o'qishga qabul qilishda kasbga layoqatliligini, qiziqishlarini tekshirishda maqsadini aytib roziliklarini olishi kerak.

Ta'lim muassasasi yangi qabul qilinayotgan xodim va o'quvchini kasbiy layoqatliligi bo'yicha yo'llaganda psixolog o'z faoliyatini sidqidildan bajarishi lozim.

Psixolog testlar va tadqiqot materiallarini boshqa kishilar qo'liga tushib qolmasligiga mas'ul.

-Sog'lom ovqatlanishga nima ta'sir qiladi?

-Yurak kasalligi bilan stress qanday bog'liq?

-Qanday qilib odamlarga sog'lig'ini yaxshilash uchun fikrlash tarzini o'zgartirishga yordam berishimiz mumkin?

Shuni ta'kidlash joizki, shaxsiy tuzilma doirasida turli xil hayotiy vaziyatlarda insonning xatti-harakatlari, qarorlari orqali namoyon bo'ladigan o'zgarmas xususiyatlarning ro'yxatini taqdim etish odat tusiga kiradi. Psixologlar bu xususiyatlar uch turga bo'linadi: sababi;belgilar xususiyatlari;qobiliyat, qobiliyat va ko'nikmalar.

Insonning psixologik tuzilishining muhim tarkibiy qismi bo'lgan ushbu turlarning har birida namoyoniyatlar odamlarning temperamentining salbiy tomonlari hisoblanadi. Lekin ular har birimizning tabiatimizdagi ayrim afzalliklarga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. 1.Sosialnaya psixologiya lichnosti v voprosax i otvetax: Ucheb. posobiye / Pod red. prof. V.A. Labunskoy. M., Gardarika, 1999.
2. 2.Stepanova E.I. Psixologiya vzroslix — osnova akmeologii. SPb., 1995. 64. Tixomirov O.K. Psixologiya: Uchebник/ Pod red. O.V. Gordeevoy. M .5 Visshchee obrazovaniye, 2006..
3. 3.Tumasova S.A., Shamxalova S.Sh. Psixologiya: Uchebnoye posobiye. M , Izd-vo „RIOR“ , 2006.
4. 4.Usmanova E.Z. O 'quvchilarda mustaqil tafakkumi qanday qilib rivojlantirish mumkin. T., „O 'zbekiston“, 2000.
5. G 'oziyev E.G'. Oliy maktab psixologiyasi. T., 1997.
6. G'oziyev E.G'. Psixologiya. T., 1994. 26. Gamezo M.V, Domashenko I.A. „Atlaspo psixologii“. M.,